

INTERJÚ SZÉP GYULÁVAL, A KOLOZSVÁRI ÁLLAMI MAGYAR OPERA IGAZGATÓJÁVAL

Több száz éves magyar zenei „centenárium”

FOTÓ: BIRÓ ISTVÁN

Száz évvel ezelőtt az erdélyi magyarság élethelyzete megváltozott, muzsikuskaink hamar alkalmazkodtak az új kihívásokhoz. Nemrég erről emlékeztek meg Európa egyetlen kisebbségi operaházában Kolozsváron. A mondhatni kényszerből született emlékezés végül sikertörténet lett. Szép Gyula igazgatóval beszélgettünk.

→NÁNÓ CSABA

A magyar opera elkészítette számvetését az erdélyi zenei élet utóbbi száz évéről. Hogyan született az ötlet?

Nem mehettünk el mi sem amellett, hogy száz éve az erdélyi magyar közösség élethelyzete megváltozott. A Kolozsvári Állami Magyar Opera a román kulturális minisztériumhoz tartozik. Az elmúlt időszakban minden miniszter körleveleket küldözgett a hozzájuk tartozó intézményeknek arról, hogyan ünneplik meg a nagy egyesülést. Nem tehetjük meg, hogy ezt válasz nélkül hagyjuk – nekünk ők a munkaadóink és eltartóink –, tehát reagálni kellett a kérdésre. Mondhatnám, a kényszer is szülte az ötletet, hogy kötetet adjunk ki, amiből kiderüljön, a kolozsvári, erdélyi muzsikuskok mit tettek le a romániai, Kárpát-medencei vagy akár az egyetemes zenekultúra asztalára az elmúlt száz év alatt.

Egy könyvbemutatónál végül jóval tartalmasabb lett a megemlékezés...

Kezdetben csak egy kötetben gondolkodtunk, kerülni akartam a fesztivizmust. Eldöntöttük, hogy a kötet október végén jelenik meg, még a nagy ünnepeket megelőző időszakban. Kezdetben Sófalmi Emesét és Pávai Istvánt kértem fel a tanulmánykötet összeállítására, de kiderült, ez nem készülhet el időben. Akkor arra gondoltam, tartsunk egy kiállítást, ahol felleltározuk, hogy kik voltak az elődeink, akik jelentős szerepet játszottak a zenei élet alakulásában. Erre Laskay Adrienne zenetörténészt kértem fel, és amikor elkezdte küldeni az anyagot, világos lett, hogy az egész tevékenységet nem szabad egyszerűen kipipálni, ahogyan azt az elején gondoltam. Selmeczi Györgyhöz fordultam, hogy állítson össze egy koncertre való az elmúlt évszázad fontos zeneszerzőinek alkotásaiból, ő pedig azt javasolta, hogy inkább két koncertet tartsunk, hiszen bizonyos szerzőket lehetetlen kihagyni. Végül egy kamara- és egy szimfonikus koncerten 21 zeneszerzőnek a műveit mutattuk be.

Sikeres koncertek és kiállítás született. Hogyan jött össze végül a könyv?

Szép Gyula, a Kolozsvári Állami Magyar Opera jelenlegi igazgatója három évtizede tölt be valamilyen vezetői tisztséget az intézményben

Hogy a kiállítás anyaga ne vesszen el, elhatároztuk, könyv formájában is kiadjuk, ami Számadás címmel meg is jelent. A felkért munkatársak közben a már említett tanulmányköteten is dolgoznak: ők készítik az erdélyi magyar muzsika százéves bibliográfiáját, ami a jövő zenészei számára tankönyv is lehet, hiszen ennek alapján bármit meg lehet majd keresni. Az Erdélyi Múzeum Egyesületet is felkértük, hogy aktivizálja a László V. Ferenczenetudós idejében létrejött zenekutatási intézményét. A magyar zenészeknek szervezett körülményeket kellene biztosítani a tudományos munkához. Megígértem, hogy amennyiben a kutatások és a tanulmányok megfelelő minőségben és mennyiségben elkészülnek, megtaláljuk a módját, hogy ezek megjelenjenek.

Erdély és Kolozsvár zenei élete azért jóval „öregebb”, mint száz év...

Aki csak a mi operánk életét követi, észrevehette, hogy a tavalyi olyan kötetet jelentettünk meg, amiben a kolozsvári hivatásos magyar zenés színjátszásnak a 225. évét mutattuk be. Hangsúlyozom, hivatásos, hiszen zenés színjátszás már azelőtt is létezett – az 1600-as évekből vannak nyomai, hogy milyen értékes diákszínjátszás létezett a nagy kollégiumainkban. A székelyudvarhelyi kántor- és tanítóképzőben olyan összhangzattant tanítottak, amit valószínűleg a mostani tanítóképzőben sem tanítanak. Európai szintű, majdnem felsőfokú zeneoktatásnak megfelelő képzés volt ezekben az intézményekben,

ahol tanítókat és kántorokat neveltek. Jövőre megünnepeljük a kolozsvári magyar zenekonzervatórium 200. éves megalakulását. Európában még hat város volt Kolozsváron kívül, ahol akkoriban ilyen szintű zeneoktatás folyt. Tegyük hozzá, hogy 1860-ban a kolozsvári színház operatársulata hét operaelőadást vitt el Bukarestbe, amikor ott még nem is láttak

→A kényszer szülte az ötletet, hogy kötetet adjunk ki, amiből kiderüljön, a kolozsvári, erdélyi muzsikuskok mit tettek le a romániai, Kárpát-medencei vagy akár az egyetemes zenekultúra asztalára az elmúlt száz év alatt.

operát... Amikor Verdi megírta népszerű operáit – a Traviattát, a Rigolettót, a Trubadúrt, az Álarcosbált –, hihetetlen gyorsasággal, egy-két év után már Kolozsváron is játszották. Érdekes, hogy az akkori kolozsvári operajátszás vezetői tudták, mit mutatnak be Rómában vagy Milánóban. Szerintem annak idején városunk jobban részese volt az európai zenei életnek, mint manapság.

Idén hetven éve alakult meg önálló intézményként a kolozsvári magyar opera. Készülnek az évfordulóra?

1948. december 16-án volt az Állami Magyar Opera hivatalos megnyitója, ekkor vált külön a két tagozat, és önálló intézmény lettünk. A Hány Jánossal kezdte életét a magyar opera, így 2018. december 16-án Hány Jánost játszottunk ismét.

Az opera intézménye mindig is a román szakminisztérium alá tartozott. Mekkora önállóságot élvez?

A minisztérium ilyen szempontból teljesen korrekt velünk. Az igazgató egy terv alapján öt-éves mandátumot pályáz meg, egyedül az anyagiak tekintetében vannak némi gondok. Ez az idén jelent meg először elég akut kérdésként, mivel a működési támogatás lecsökkent. De amióta 30 éve itt vagyok az operában, a repertoárba sosem szóltak bele.

Új előadásokra még futja az anyagiakból?

A román hatóságok tisztességesen felemelték a művésztszociális helyzetét. Kétszer is volt fi zetéselemelés az utóbbi időben, ami jelentősen megnövelte az intézmény költségvetését. Ugyanakkor a kolléga fizetését nem vághatom le azért, hogy díszletet vagy jelmezt készítsék. Ha csak 3-4 százalékkal kevesebbet emelünk a fi zetéseken, akkor az elmúlt évekhez hasonlóan a működési keret is megmaradt volna. Mindig azt mondtam, hogy legalább azt a működési keretet adják meg, ami 2016-ban volt. Akkor is szűkösen éltünk, de tudtunk vele év végéig gazdálkodni. Az idei keret már májusban elfogyott...

Ilyen körülmények között hogyan sikerült tető alá hozni az Otelló közeledő bemutatóját?

Ez érdekes eset. A bemutató márciusra volt kitűzve, tavaszra elkészült a díszlet és a jelmez. Énekes problémáink voltak – egyesekkel nem tudtunk egyeztetni, nem kaptunk például Jagót. Az egyik jelölt nem felelt meg, a

másik akkor nem ért rá. Dicsérem nem kell a kollégáimat, mert egy bizonyos minőség alatt nem engedik ki az előadást. Az opera előkészítése tehát már tavasszal megvolt, még belefért a keretbe, így tudjuk bemutatni Verdi remekművét.

Vendégművészek is fellépnek Kolozsváron. Erre külön kerete van az operának?

– Ezt a működési keret tartalmazza együtt a víz-, gáz-, villany-számlával, gyártással, anyagvásárlással, és így tovább. Az opera mellett néhány éve létrehoztam az Operabarátok Körét, ők úgy mond a „piacról” pályáznak, és hetek óta ebből gazdálkodunk, hogy az Otelló utolsó simításait el tudjuk végezni. Ugyanakkor már készülünk egy Ravel-bemutatóval is. Van egy határozott ígéretünk a magyar kormány részéről, hogy ebben az évadban jelentős támogatással kísérik az életünket. Amennyiben ez valóra válik, gazdag és színes második fele lesz az évadnak.

Mennyire lehetne megélni a „piacról”?

Nincs a világon opera, amelyik önfenntartó tud lenni. Ha egy állam azt akarja, hogy legyen operája, pénzt áldoz rá. A világ operaházaihoz képest mi szerény összegekből hozzuk ki az előadásokat. Többnyire híres magyarországi művészek jönnek hozzánk, ők is szem előtt tartják mindezt, és nem azt a gázsit kéri, mint mondjuk a párizsi operában. Miklósa Erika ingyen is énekel már nálunk, a magyarországi vendégek általában nem azt kérdezik elsősorban, hogy mennyit fizetünk.